

МАЙДАН

ПРЯМА МОВА

MAIDAN. DIRECT SPEECH

(ORAL HISTORY OF UKRAINE'S REVOLUTION OF DIGNITY IN 2013-2014)

Книга перша

Розшифрування,
упорядкування
та примітки
Олени Чебанюк
та Оксани Ковальової

КИЇВ
2019

СЕРІЯ «УСНА ІСТОРІЯ МАЙДАНУ»

УДК [94:323.2](477)

М141

Національний меморіальний комплекс Героїв Небесної Сотні – Музей Революції Гідності
Інститут мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

Майдан. Пряма мова. Книга 1 / Розшифр., упоряд. та прим. О. Ю. Чебанюк, О. Ю. Ковальової. – К.:
Національний музей Революції Гідності, 2019. – 448 с. – (Усна історія Майдану).

Рецензенти:

Івановська О. П., доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри фольклористики Інституту філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка;

Руда Т. П., доктор філологічних наук, провідний науковий співробітник Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

ISBN 978-966-97874-1-5

ISBN 978-966-02-8798-3

35 інтерв'ю, записаних з учасниками та свідками подій Революції Гідності в Україні, складають першу книжку видавничої серії усних історій «Майдан. Пряма мова», започаткованої Національним музеєм Революції Гідності. Упродовж 2014-2019 року науковці зібрали понад 200 інтерв'ю, і сьогодні робота зі збору свідчень триває.

Євромайдан - драматичний період новітньої історії України постає перед нами у спогадах, враженнях, роздумах учасників тими епізодами пережитого, які вони особисто вважають важливими, які їх найбільше вразили та запам'яталися. Згідно із засадами усної історії як наукового методу інтерв'ю наведено зі збереженням мовних і стилістичних особливостей оповідей та з мінімальними правками, потрібними для полегшення прочитання.

Видання розраховано на широке коло істориків, етнологів, мовознавців та інших гуманітаріїв, музейників, соціологів, а також усіх, хто цікавиться історією України.

35 recollections of participants and witnesses of the Revolution of Dignity in Ukraine (EuroMaidan protests) are presented in this first volume of the oral history series "Maidan. Direct Speech", initiated by the National Museum of the Revolution of Dignity (Maidan Museum). The researchers recorded over 200 interviews in a period of 2014-2019, and keep on collecting the stories. EuroMaidan, a dramatic period of Ukraine's modern history, is displayed in memories, emotions and reflections of its participants by the most important and impressive episodes remembered by them. According to an oral history methodology the published interviews preserve linguistic and stylistic peculiarities of the narrative with minimum changes. QR codes at the beginning of interviews provide readers access to original audio recordings.

The publication is for historians, cultural anthropologists, linguists and other humanitarians, museum workers, sociologists, as well as for all those who are interested in modern history of Ukraine.

Рекомендовано до друку вченою радою Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського Національної академії наук України (протокол № 12 від 11 грудня 2018 р.) і науково-методичною радою Національного музею Революції Гідності (протокол № 4 від 17 квітня 2019 р.)

НАЦІОНАЛЬНИЙ
МЕМОРІАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС
ГЕРОЇВ НЕБЕСНОЇ СОТНІ -
МУЗЕЙ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ

ISBN 978-966-97874-1-5

ISBN 978-966-02-8798-3

© Національний музей Революції Гідності, 2019

НЕ ЛИШЕ ПРОЧИТАТИ, А Й ПОЧУТИ

Назва книжки «Майдан. Пряма мова» відображає намір видавців та упорядників максимально зберегти відчуття живого спілкування з очевидцями подій. Заради цього в тексті передано специфіку їхнього мовлення з мінімальним редакторським втручанням лише задля більшої легкості сприйняття розмовної мови в записі. Попри це, на папері не можна передати важливих інтонацій, які звучать у живому спілкуванні. Чути, **як** людина розповідає, означає глибше зрозуміти, **про що** вона розповідає. Голос не тільки передає емоції та темперамент особи, а є ще й своєрідним інструментом візуалізації її спогадів, таких нібито простих, часто типових для майданівців, проте дуже особистих і щораз унікальних.

На початку майже всіх інтерв'ю наведено QR-код, за допомогою якого ви можете прослухати оригінальні записи. Скористайтеся сканером кодів, що є практично в усіх сучасних мобільних телефонах. Також ви можете знайти ці аудіофайли в нас на сайті:

maidanmuseum.org

ЗМІСТ

Ігор Пошивайло Вступне слово. Інструментарій пам'яті Майдану.....	10
---	----

Олена Чебанюк Передмова. «Зима, що нас об'єднала, вона була виснажлива...».....	14
---	----

РОЗДІЛ 1. ЦЕРКОВНІ ДІЯЧІ ТА ПАРАФІЯНИ

Широкоградюк Станіслав «Храм був відкритий. І коли ранком я відправляв службу, було важко пройти, [бо] так було багато людей, знаєте, [вони] в храмі ночували і молилися. І тому я вважаю, що побилось все, що хто міг. Кожний на своєму місці мусив робити, що міг. Я вважав, що моє завдання найбільше - це зорганізувати людей на молитву».....	25
--	----

Основенко Павло «Ми ж були, і в мене стріляли, і в отця Геннадія, но він нагнувся, там іншому попали в каску, значить, по голові цією кулею, то що було гумовою тоді ще».....	34
---	----

Казміренко Юрій «...в ті моменти, коли були якісь такі випадки правоохоронців тодішніх на наших активістів, то ми там теж бували. І на Грушевського, і кругом ходили разом з майданівцями. А так в основному перекочували трошки по палатках, грілися, а на сцені молилися».....	42
--	----

Олександр, семінарист «Прийшов сказати, що я не погоджуюся з насильством. Тобто я побачив гріх і прийшов сказати, що я не погоджуюсь з гріхом».....	46
---	----

Парафіянки релігійної громади Преподобних Антонія та Феодосія Печерських УПЦ КП Дніпровського району міста Києва Скриннікова Алла, Дорогобід Ліліана, Бухонська Інна, Бухонська Ярослава, Ромась Марія, Абрамова Марія «На Майдан? Із першого грудня. Тоді, як вийшли всі масово. І потім вже регулярно, постійно - півдня на роботі, півдня на Майдані. Позмінно, ну, перша, друга зміна».....	51
---	----

РОЗДІЛ 2. МЕДИКИ Й ПАРАМЕДИКИ

Добровольський Руслан «...гарні люди зібралися, які працювали з розумінням того, що ми робим. Забезпечили функціонування повноцінного медичного закладу разом з операційною і зі всім».....	67
---	----

Виноградська Ірина «Насправді спочатку я була просто волонтер. Просто носила бутерброди, просто чай. Як лікар я вперше прийшла в Будинок профспілок, коли з трибуни Майдану, зі сцени оголосили, що потрібні лікарі-волонтери».....	77
---	----

Винниченко Людмила «Вони називали завжди мене «мама Люда». Кличка в мене «мама Люда». <...> Даже по Майдану: «Мама Люда!» Я ж кажу, деяких я не пам'ятаю, кого я витягувала. Дівчинку витягувала. Вона каже: «Ця тьотя мене спасла», її були б убили, а я її за чуба тягнула і закинула в під'їзд. Тут дівочка одна є, да. Ну, я не знаю, може, вона уже пішла, бо вона на кухні працює, але я її спасла...».....	86
---	----

Поштаренко Галина «Тоді ми себе називали «загін швидкого реагування», який складався з певних груп, в кожній групі був свій командир, помічник. Ну, взагалі то ми створили, по суті, першу серйозну волонтерську інфраструктуру на базі Товариства Червоного Хреста».....	95
---	----

РОЗДІЛ 3. МАЙДАНІВСЬКІ СОТНІ, ПОЛІТИЧНІ ТА ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ

Микола з Криму «... політика тут взагалі ні до чого. Тобто я йшов не проти якоїсь політичної сили, я йшов проти бандитів, які били дітей на наших вулицях».....	109
Сич Тарас «І двадцятого грудня я прийшов сюди, і [тут був] Сергій, начальник охорони, це ж увечері було, я звернувся до нього, а він каже: «Потрібні волонтери на кухні». Ну й з двадцятого грудня я на кухні день в день, так що... Було таке - один раз півдня відпочивав і оце минулого тижня півдня брав. Атак постійно тут...».....	128
Лямзіна Алла «І люди ті, що приходили сюди, видно було, що побиті трошки. Робила їм чай і давала. Ну, старалась хоч яось їх трошки [підтримати]. Ну а потім уже справи стали погані... Я підходила і дивилася в це вікно - оце дорога возле Жовтневого [палацу] - і тут їх маса була, «Беркута» вже».....	140
Терещенко Сергій «Я в той час був з [хлопцями], наша сотня була в Марийському парку. <. > Ми всі разом були, тому я знаю всі ті події. Ми були одна команда, ми спрацьовані були, ми друг за друга, ми не могли друг від друга піти, ми все робили разом».....	148
Васильковська Яна «Я заплакала, коли почала складати повний список [загиблих], тоді на той момент було, здається, шістдесят людей, там фотографії були. Ти ще й багато не знаєш поіменно, по прізвищах там кого ти знаєш? А по фотографіях, по обличчях [упізнаєш]... І ось я тоді перший раз плакала дуже сильно. Ну це, можна сказати, була суха істерика, пару там сльоз скотилися - і просто тоді ходиш і тихо кричиш, можна так сказати».....	154
Гнибіда Мирославі «Я би взагалі не сказав, що [Сергій Нігоян] армян, якщо чесно. Я би сказав, що деяким нашим українцям ще треба повчитися того націоналізму, того патріотизму, який був у ньому».....	165
Кириченко Сергій «...і я ще тут, а тіло уже так от плав-не-сень-ко так, і так гуп-гуп, гуп-гуп-гуп-гуп. А я собі думаю: «Нащо я руку положив на каску? Що я каску закриваю? Вони ж мені пальці повідбивають, якщо попаде по пальцях». А вони луплять».....	174
Овчаренко Леонід «Спершу <. > сотня називалась Студентська. Бо ми яось так традиційно [називалися], і в організації молодь переважно, і яось з молоддю нам легше працювалося, і через соцмережі в тому числі. Потім це стала Молодіжна сотня, потім це стала Шістнадцята сотня».....	202
Свєженцев Максим «Оця атмосфера, знаєте, коли ідеш по дорозі вверх по Інститутській, збоку люди проводжають тебе, як на війну. Оце мене трошки вже тоді здивувало, у мене досі таке враження залишилося, що проводжають, як на війну, хоча хода має бути мирна».....	226
Віталій, Олексій «Тому ми були «Братством» з початку до кінця. А так як це було незручно з тих чи інших причин, так як ми виступали в ролі «отпетих провокаторів», то, я думаю, через це, напевно, все-таки [ми називалися] «Сотнею Ісуса Христа».....	242
Клочко Дмитро «В якийсь день на Мальтійську кухню прийшло з Інституту літератури кілька людей, докторів наук, кандидатів наук. Вони сиділи в оцій заледенілій палатці, чистили мерзлу моркву і цибулю і при цьому вели наукову дискусію з літературознавства».....	278

Козенко-Клочко Оксана

«... і сам наш дім був тоді також таким (ми сміялися) маленьким перекидочним пунктом, де постійно тусувала купа народу. Кажу ж, хтось мився, хтось лікувався, хтось просто приходив вже морально відпочити. Ночувало дуже багато людей в домі також. З різних країн навіть»...

293

РОЗДІЛ 4. ВОЛОНТЕРИ ТА СВДКИ

Сосновська Тетяна

«Ми, кияни, всі стоїмо і скандуємо: «Слава герою!» Тоді ми кілька раз це проскандували, а вони у відповідь: «Киянам дякуємо! Киянам дякуємо!» Тобто, розумієте, якась така підтримка незнайомих людей, ніхто не пам'ятає, як його звати, як прізвище, ніхто і не запитував. Але миттєва реакція, миттєве реагування на кожне повідомлення в Фейсбучі - воно було дійсно таким миттєвим».....

311

Руда Олена

«Мені здавалося, що вдень багато людей, ну, все нібито презентативно, а от ввечері вже людей не ставало. І я так вважала, що треба створювати своїм тілом масу, створювати масу. І я приїжджала ввечері вже і ходила до ночі. Вночі я сідала в машину і їхала додому».....

317

Бойко Надія

«Що було - ну, передати це можна... якщо хто психолог, [можна] спостерігати за поведінкою людей в таких ситуаціях, тому що молодь, звичайно, там ці молоді, вони напірають, ми там цю плитку довбаємо, виймаємо. Тут мені мій чоловік пише есеємску: «Ти де? Ти на Майдані?» Тобто він з тим, щоб я не на Грушевського, бо він сидить у Софії і це все дивиться онлайн. І я йому кажу: «Так, я на Майдані!» І він мені пише: «Неправда, я тільки що тебе бачив в шубі, як ти довбаш плитку».....

326

Нога Геннадій

«Ми пішли в якийсь намет з червоним хрестом здать кров, сказали, що тут приймає мобільний якийсь пункт здачі. Приходим туди, а там не кров, а там лежать отак-от просто хлопці постріляні накриті. Вбиті».....

341

Стужук Олеся

«Та воно не сприймалося як волонтерство. Так самісінько, як у [дві тисячі] четвертому році, чим можеш, тим і допомагаєш. Були гроші - значить, у такому випадку, знаючи, питаючи про потреби, які потрібні були на Майдані, це все закуповуєш, на що вистачає грошей, привозиш і дивишся по пунктах, де це все можна віддати».....

352

Соколюк Юлія

«В нього поцілили, цілили йому в серце, але там у нього був мобільний телефон, і це була картечь, і телефон розлетівся на друзки, але він йому врятував життя».....

362

Чорний В'ячеслав

«Двадцять лютого - це, можливо, в історії буде точка «до цього дня» і «після», якщо так дуже масштабно говорити. Тому що те, що відбулося тоді, - воно абсолютно змінило погляди людей, їхнє ставлення до багатьох речей. І в якійсь мірі закрило якусь історію, яка була до цього, і відкрило щось нове, яке до цього часу ми ще не зрозуміли».....

368

Савчук Наталія, Пасічник Лілія

«...І так я почала доглядати за хлопцями, нашими героями. Так якось навіть легше було ці всі події пережити разом з ними. Цей стрес, ці всі психологічні травми зняти, тому що вони насправді дуже великі оптимісти були, вони ще нас заспокоювали. Заходиш у палату, а в них очі світяться, і теж в тебе невольно очі світяться, коли спілкуєшся з ними».....

378

ПОВТОРНІ ІНТЕРВ'Ю ТА «Я-ДОКУМЕНТ»

Абрамова Марія «Ми пройшли до Українського дому, зрозуміли, що техніка їде на Майдан. Вибігли перед головною машиною, що їхала першою, і почали кричати: «Куди ви їдете, кого збираєтеся давить оце?» Він [водій] зупинився».....	403
Чорний В'ячеслав «А тут просто «швидкі» стоять і вулиця пуста, абсолютно пуста з цієї сторони була. Якісь одині перехожі там проходять. Ну і щось я до нього [до водія «швидкої допомоги»] звернувся. А він мені нецензурно [відповів], але це було дуже підходяще до цієї ситуації: «Хлопець, тікай на..!», причому «на..!» в «найкращому» такому варіанті своєму».....	409
Микола з Криму «Я взагалі як би не думав, що це діло затягнеться настільки і що до Нового року ми повернемось додому. Ну, справа затягнулася. І написав заяву на звільнення, відпрацював, як положено, два тижні, наперед взяв квитки і приїхав назад».....	416
Харчук Борис «Стало легше на душе - я не самотній, брат за брата, ми виживем».....	434
ПРИМІТКИ	439
ПРО АВТОРІВ ПРОЕКТУ	443
ПРО НАЦІОНАЛЬНИЙ МЕМОРІАЛЬНИЙ КОМПЛЕКС ГЕРОЇВ НЕБЕСНОЇ СОТНІ - МУЗЕЙ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ	446